

II. Rašeliništní druhy (torfofyty) v květeně Žďárských vrchů

**Rašelíník má díky
anatomické struktuře
obrovskou savou sílu!**

<http://www.dipbot.unict.it/sistematica/Immagini/19002.JPG>

V minulosti se proto používal
především jako hygienická
pomůcka (má i slabě
dezinfekční účinky).

Torfofyty Žďárských vrchů

Rašelinění (ulmifikace) probíhá ve vodním prostředí za **nepřítomnosti vzduchu**, ve kterém se celulóza a jiné sacharidy rozkládají podle celkové rovnice:

Tmavé zbarvení rašeliny je podmíněno právě vysokým obsahem uhlíku, který by jinak v aerobních podmínkách unikl ve formě CO_2 .

<http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.michls.de/img/0205159.jpg&imgrefurl=http://www.plantimag.de/dat/0205159.html&h=376&w=347&sz=49&tbnid=WrfOK6Sz7QYJ:&tbnh=117&tbnw=108&hl=cs&start=6&prev=/images%3Fq%3Dsphagnum%26hl%3Dcs%26lr%3D>

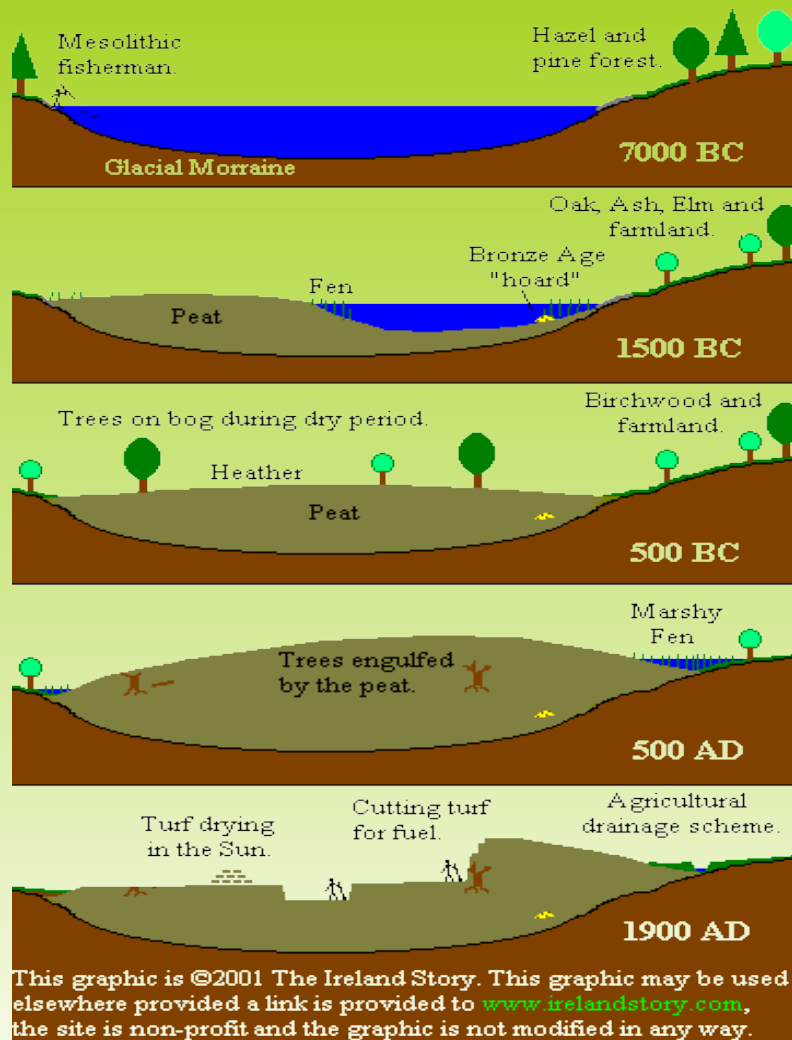
<http://www.aphotoflora.com/Sphagnum%20fallax01-07-04.jpg>

Ve specifických podmínkách rašelinišť mnohé rostliny růst nemohou.

Ty druhy jimž podmínky rašelinišť vyhovují, nebo jim alespoň nevadí, označujeme jako **torfofyty** (někdy též sphagnikolní či turfofilní druhy).

Rozšíření rašelinišť v ČR není podmíněno makroklimaticky, jako např. v boreální zóně – ve Skandinávii, nýbrž souhrou 3 faktorů:

- (i) **mezoklimatu** - vlhčí klima dané orografií a nadmořskou výškou,
- (ii) **nepropustností substrátu** – jíly,
- (iii) **místní konfigurací terénu** - bezodtoké deprese.

Rašeliniště nejčastěji vznikala v bezodtokých depresích postupným zarůstáním jezer.

Dělo se tak od skončení doby ledové.

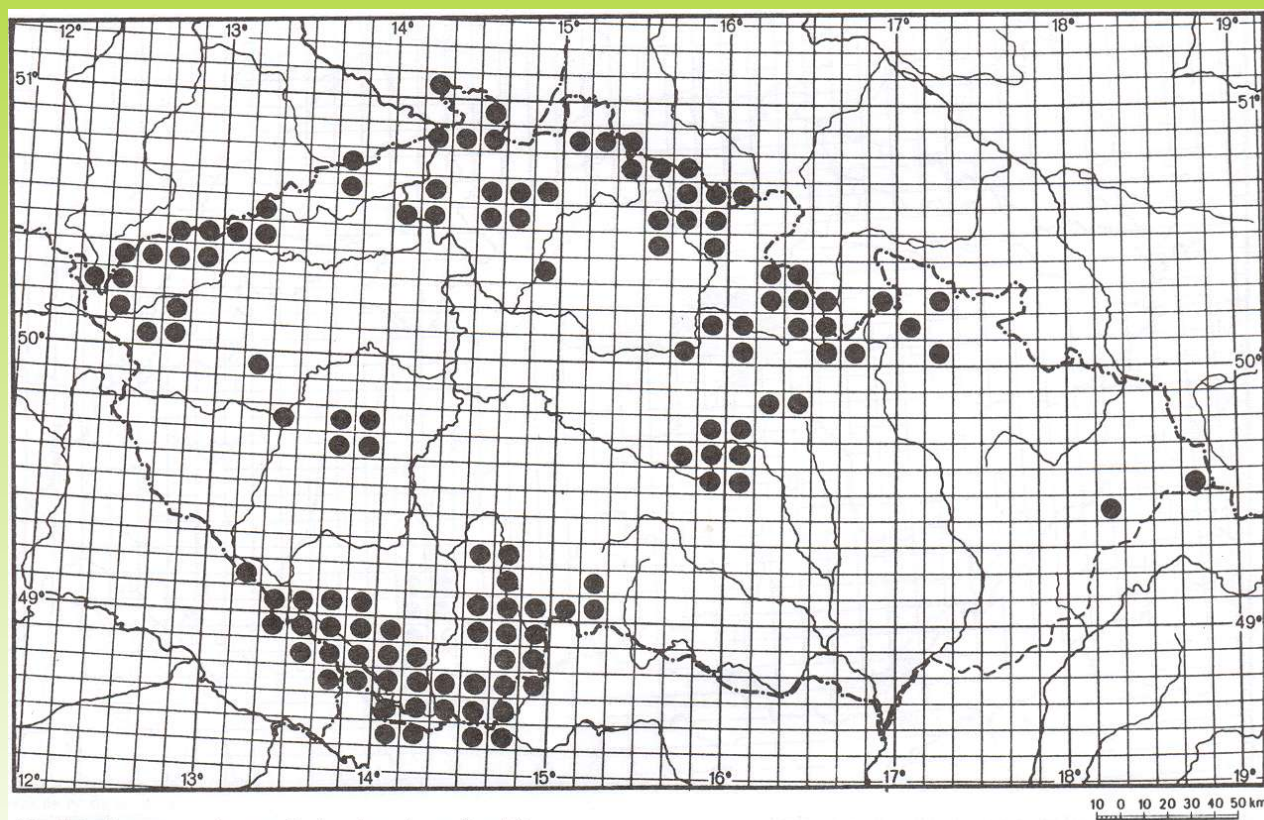
Stáří rašelinných vrstev je proto maximálně 10-12 tisíc let.

Dnešní mocnost rašelinných sedimentů může být až 10 m.

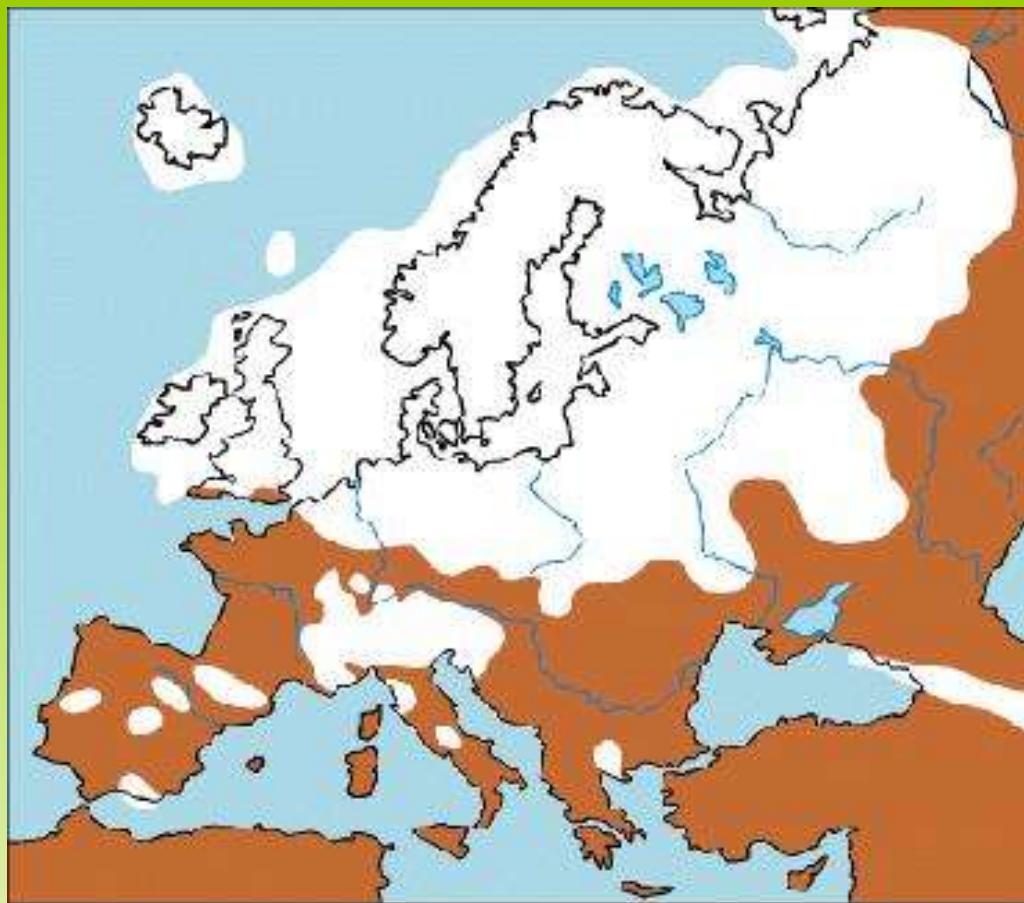
Výskyt rašelinišť je tak v ČR vázán:

na horské oblasti - ombrogenní vrchoviště podmíněná vysokým ročním úhrnem srážek)

na pánevní oblasti - údolní minerogenní rašeliniště v bezodtokých terénních depresích s nepropustnými dny, např. Třeboňská pánev).

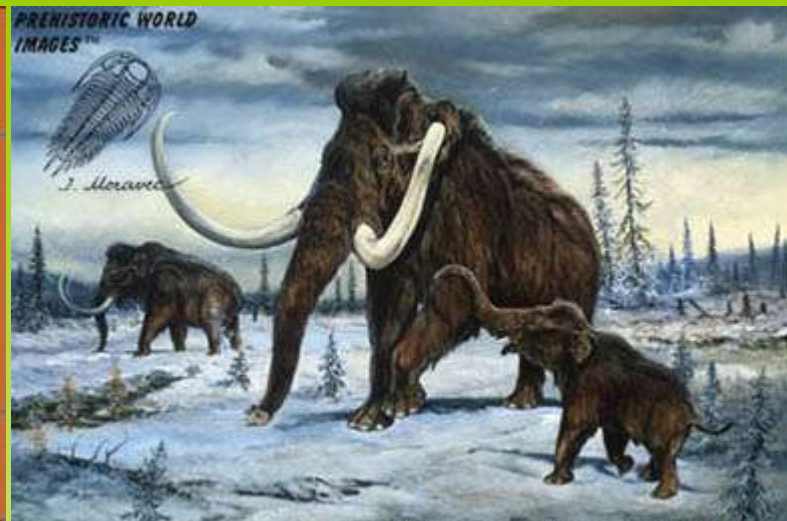

47. *Eriophorum vaginatum* L. (suchopýr pochvatý)

 Areas covered with glacial ice during the Pleistocene

http://www3.interscience.wiley.com:8100/legacy/college/levin/0470000201/chap_tutorial/ch13/images/le13_37.jpg

<http://www.prehistory.com/dinosaurs/woolym.jpg>

Na sklonku doby ledové - **pleistocénu** - byly dnešní rašelinné druhy často složkou vegetace **glaciální tundry** nebo **tajgy**.

Ve stejné vegetaci rostou i v dnešní arktické tundře nebo boreální tajze ve Skandinávii a severním Rusku.

Skandinávská tundra na náhorní plošině Hardangervida v jižním Norsku

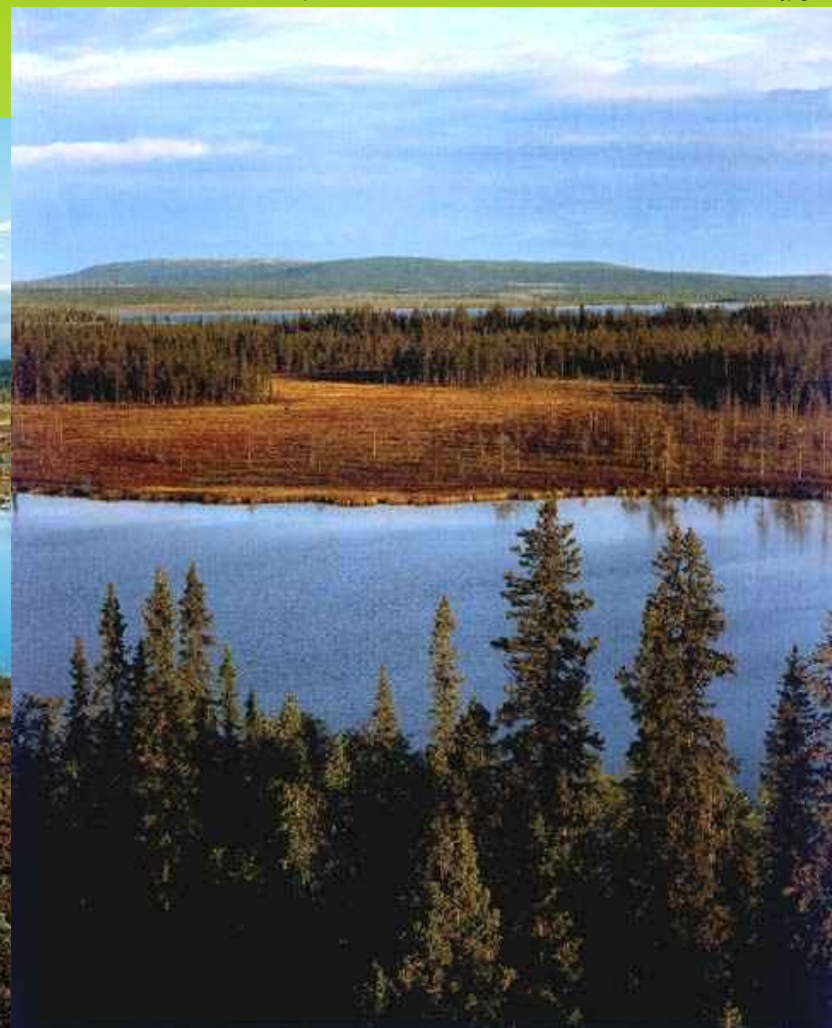

Parková tajga na mělkém půdním profilu v povodí řeky Otty ve středním Norsku

Rašelinná tajga v národním parku Muddus ve středním Švédsku

<http://www.stenbocken.com/varldsarv/bilder/87-480a.jpg>

http://p.vtourist.com/1318510-Photo_from_the_web-Muddus_Nationalpark.jpg

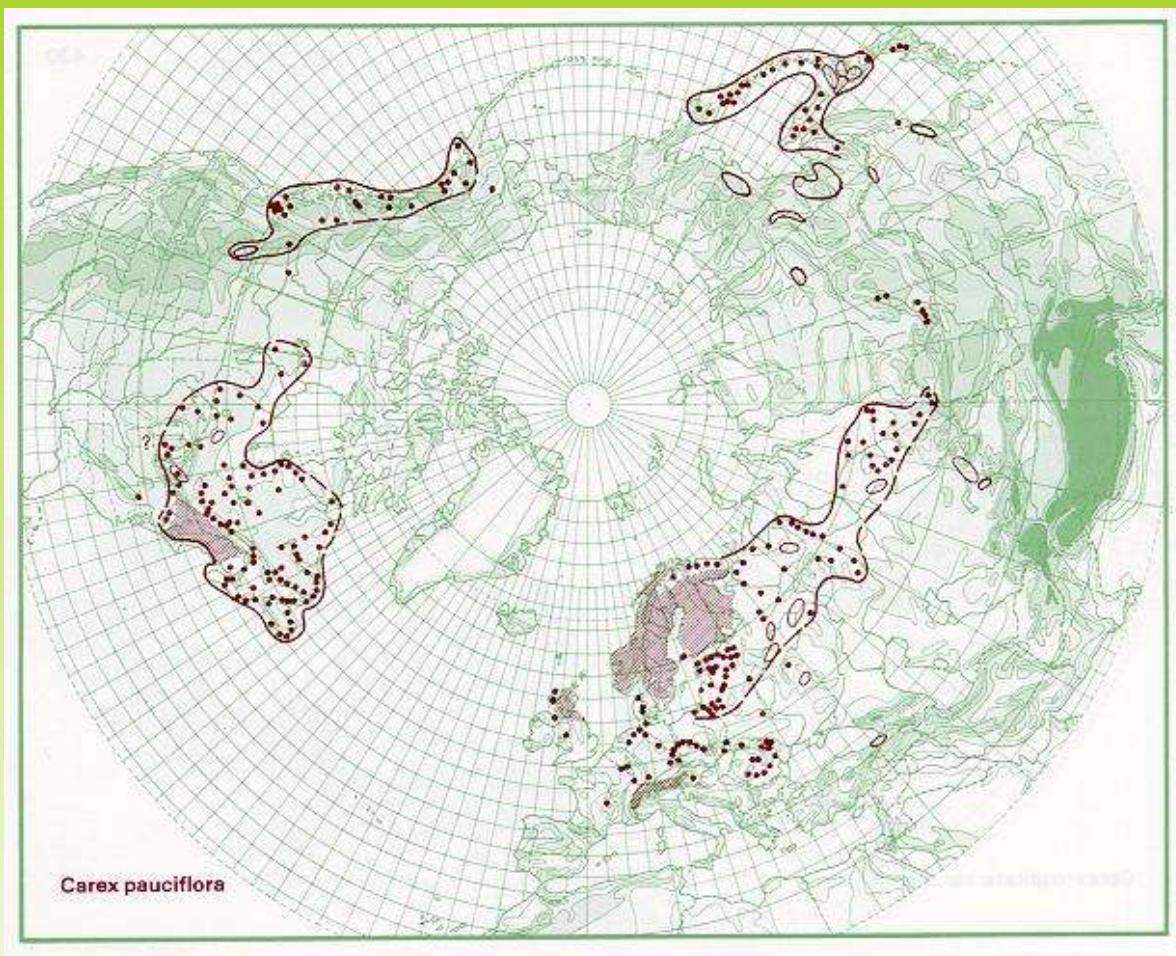

Po skončení doby ledové ustupovaly tyto druhy spolu s ledovcem na sever. Postupně vznikající rašeliniště se pak stala v podmínkách střední Evropy jedinými místy (refugii), na nichž tyto druhy jako glaciální relikty přežily do současnosti.

Historicky je tak podmíněno i celkové boreálně-alpidské rozšíření torfofytů:

disperzní - na rašeliništích v **mírné** (temperátní) zóně

souvislé - v tajze a tundře **boreální** a **subarktické** zóny.

Ve Žďárských vrších nalezneme rašelinné druhy především na třech největších vrchovištních komplexech:

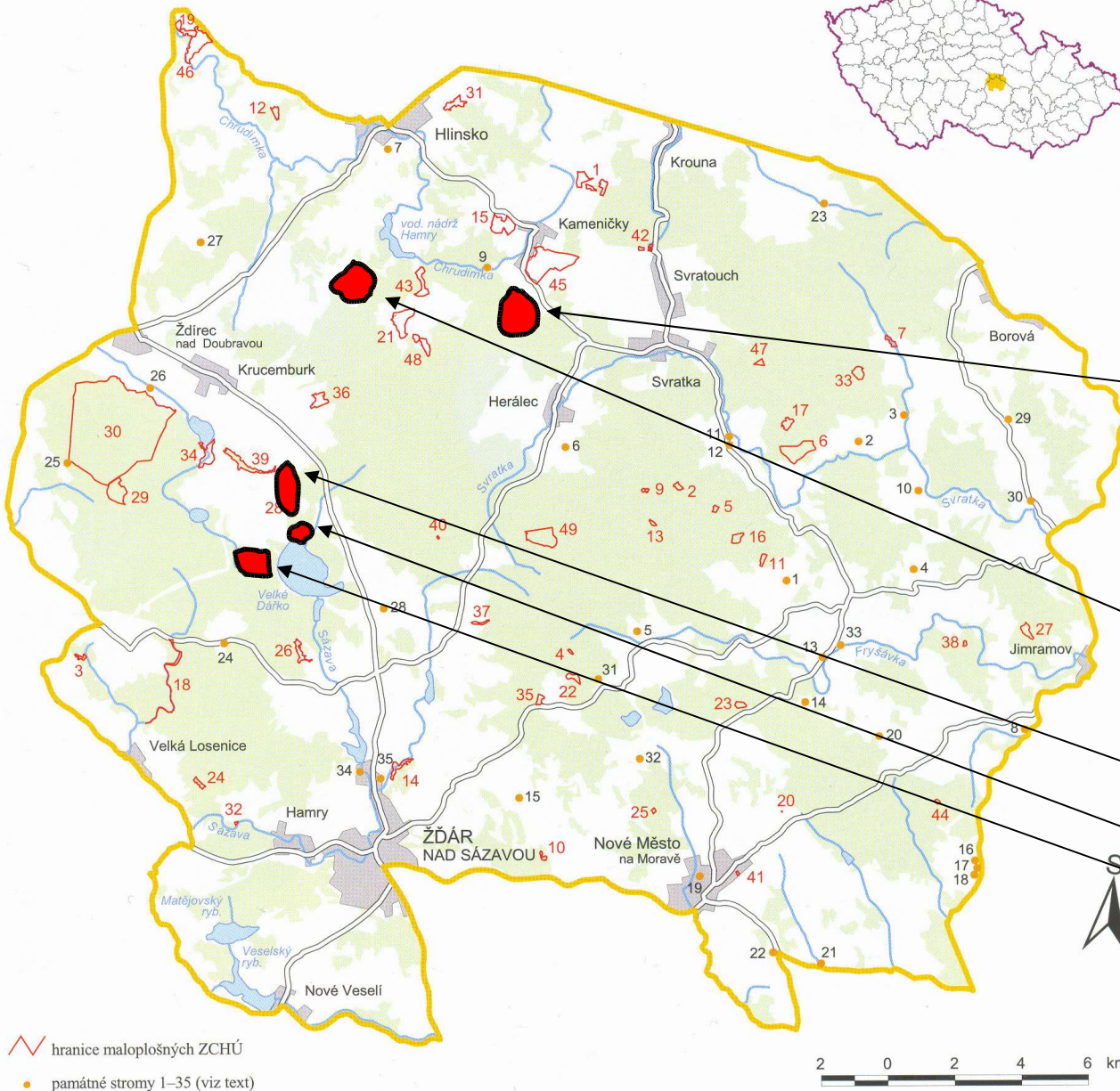
1. Krejcarský les
u Kameniček

2. Zalíbenské rašeliště
Na Velkém Černém

3. Dářská rašeliště
Borky
Ostrov
Padrtiny

Menší rašeliště jsou i u rybníka Babín, Šarátky u Pohledce a jinde.

Torfofyty Žďárských vrchů

Živé rašeliniště Borky u Radostína nedaleko Velkého Dářka

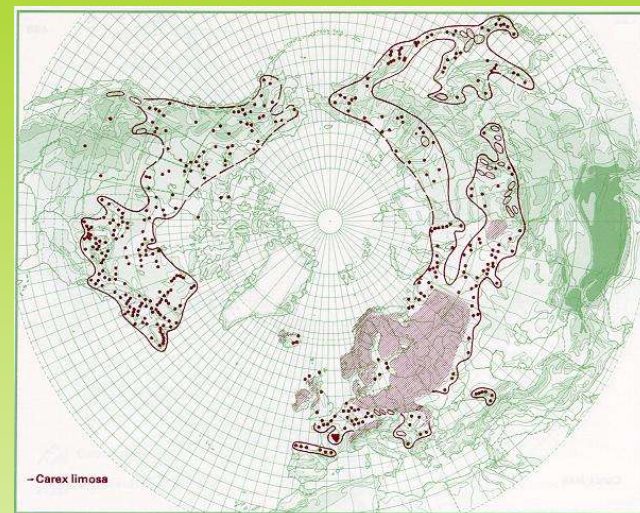
<http://big.jaroska.cz/akce/darko/P5240225.JPG>

Mezi výrazně **reliktní** rašelinné typy Žďárských vrchů patří:

ostřice mokřadní (*Carex limosa*),
ostřice chudokvětá (*Carex pauciflora*),
ostřice šlahounovitá (*Carex chordorrhiza*),
kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*),
suchopýr štíhlý (*Eriophorum gracile*),
blatnice bahenní (*Scheuchzeria palustris*).

ostřice mokřadní
(*Carex limosa* - v minulosti Pilský ryb., Rejznarka a Malé Dářko),

http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/karto_r/carelimv.jpg

© M. Hassler

http://www.rz.uni-karlsruhe.de/~db50/FOTO_-_Archiv/Carex%20limosa%20BotKA%20F3.jpg

**ostřice
chudokvětá**
(*Carex pauciflora* -
v minulosti
Padrtiny),

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Carex pauciflora 4494

http://www.hlasek.com/foto/carex_pauciflora_4494.jpg

**ostřice
šlahounovitá**
(*Carex chordorrhiza*
- Padrtiny),

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Carex chordorrhiza 4667

http://www.hlasek.com/foto/carex_chordorrhiza_4667.jpg

kyhanka sivolistá
(*Andromeda polifolia* -
Padrtiny),

Andromeda polifolia
Foto: Norman Hagen

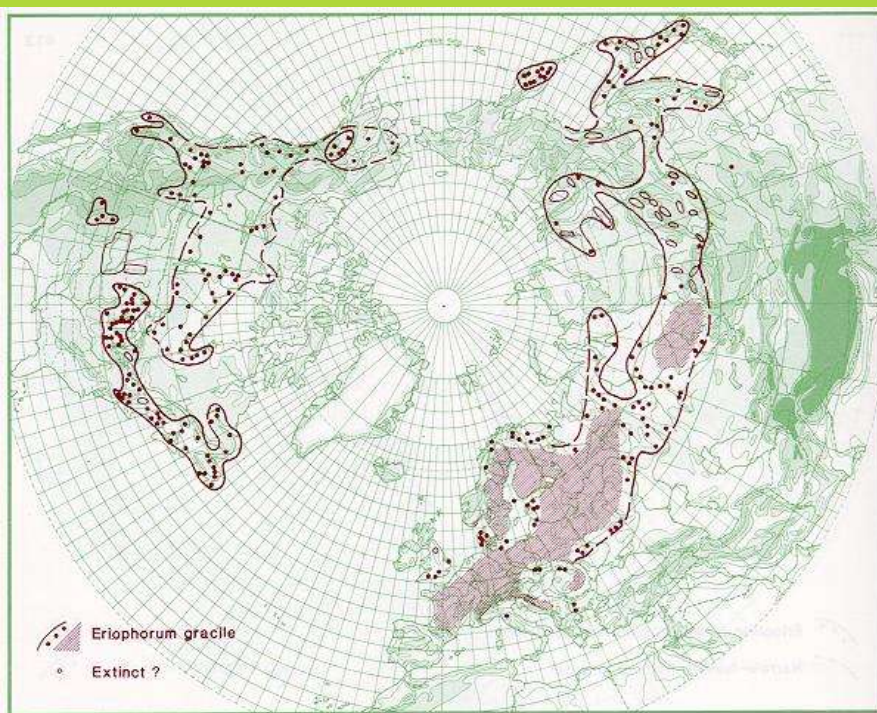

http://www.toyen.uio.no/botanisk/nbf/plantefoto/andromeda_polifolia_Norman_Hagen01.jpg

Foto: Börje Wernersson

suchopýr štíhlý (*Eriophorum gracile* -
dnes jen Zlámanec u Vortové, dříve Pílský
ryb., Kubovské ryb. u Nov. Města,
Rváčov),

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/eriop/eriograv.jpg>

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/eriop/eriogra2.jpg>

blatnice bahenní (*Scheuchzeria palustris*)
- kdysi Trhová Kamenice, Dářko).

http://www.rz.uni-karlsruhe.de/~db50/FOTO_-_Archiv/Scheuchzeria%20palustris%20BotKA%20F1.jpg

http://www.rz.uni-karlsruhe.de/~db50/FOTO_-_Archiv/Scheuchzeria%20palustris%20BotKA%20F88.jpg

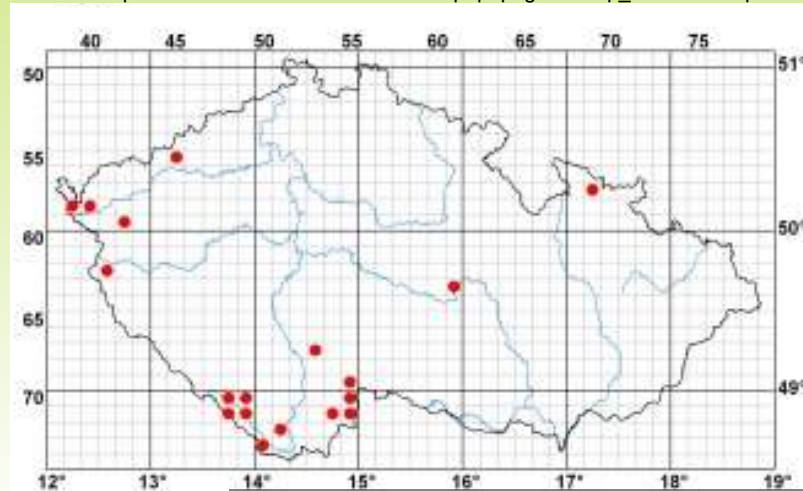

Jediným výhradně středoevropským torfofytem je v **borovice blatka** (*Pinus rotundata* - Pádrtiny).

<http://rostliny.nikde.cz/view.php?cisloclanku=2004032703>

http://stanoviste.natura2000.cz/index.php?page=biotop_detail&BiotopID=23

Glaciálně reliktní torfofyty Žďárských vrchů

Z regionálně fytogeografického hlediska jsou významné hojnějších torfofyty, vymezující **pozitivně** fytochorion Žďárských vrchů - v okolních územích chybí.

bika sudetská (*Luzula sudetica*),

suchopýr pochvatý (*Eriophorum vaginatum*),

suchopýrek alpský (*Baeothryon alpinum*),

ostřice plstnatoplodá (*Carex lasiocarpa*),

ostřice dvoudomá (*Carex dioica*),

klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*),

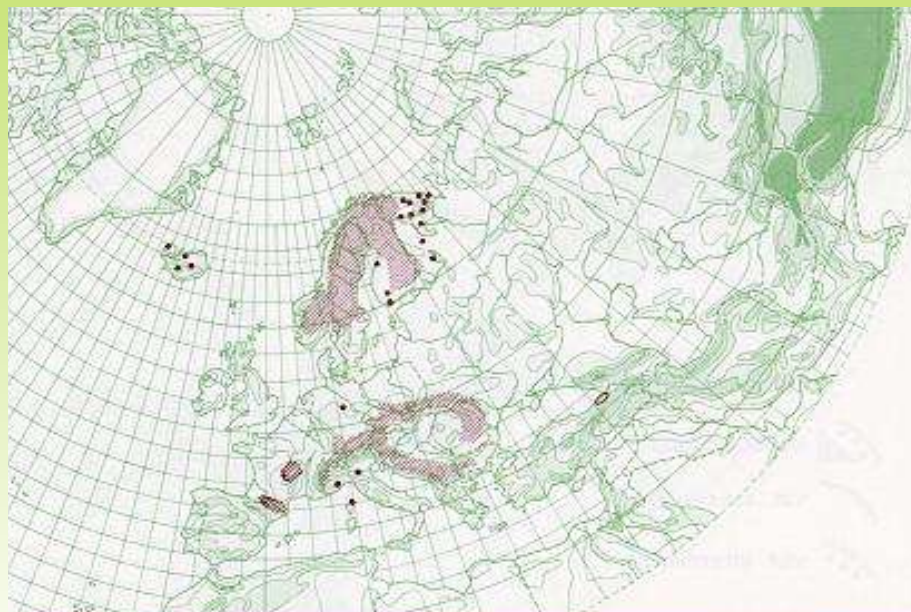
vlochyň (*Vaccinium uliginosum*)

sedmikvítek evropský (*Trientalis europaea*).

bika sudetská (*Luzula sudetica*),

http://honeybee.helsinki.fi/USERS/KORPELA/luzula_sudetica.html

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/junca/luzul/luzusudv.jpg>

Foto: Arne Anderberg

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/junca/luzul/luzucam3.jpg>

Torfofytý Žďárských vrchů chybějící v okolních regionech

suchopýr pochvatý (*Eriophorum vaginatum*),

<http://jata.vampula.net/kasvio/kuvat/tupasvilla3.jpg>

suchopýrek alpský (*Baeothryon alpinum*),

<http://rostliny.nikde.cz/foto/trichophorumalpinumherb.jpg>

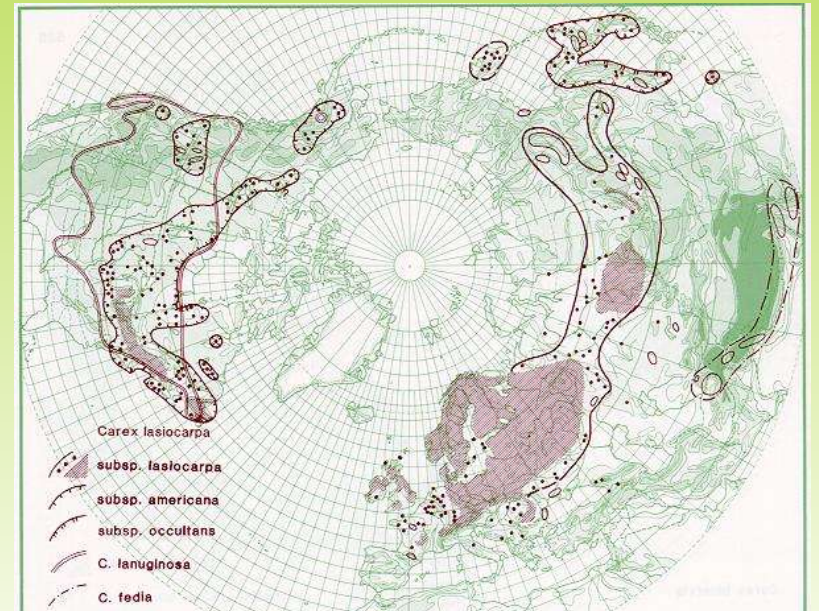

http://myco-cheype.chez.tiscali.fr/images/Fleurs/trichophorum_alpinum.jpg

ostřice plstnatoplodá (*Carex lasiocarpa*),

http://www.botany.wisc.edu/herbarium/carex/images/pics/carlassame_sc.jpg

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/kartor/carelasv.jpg>

http://www.floracyberia.net/spermatophyta/angiospermae/mnecotyledoneae/cyperaceae/carex_lasiocarpa.jpg

Torfofity Žďárských vrchů chybějící v okolních regionech

ostřice dvoudomá (*Carex dioica*),

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/bilder/caredio4.jpg>

http://www.victoria-adventure.org/aquatic_plants/werner/wet_soil/carex_dioica.jpg

Torfofity Žďárských vrchů chybějící v okolních regionech

klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*),

http://www.atlas-roslin.pl/foto/mr/mr-oxycoccus_palustris_s61_07.jpg

Fot. M. Romański

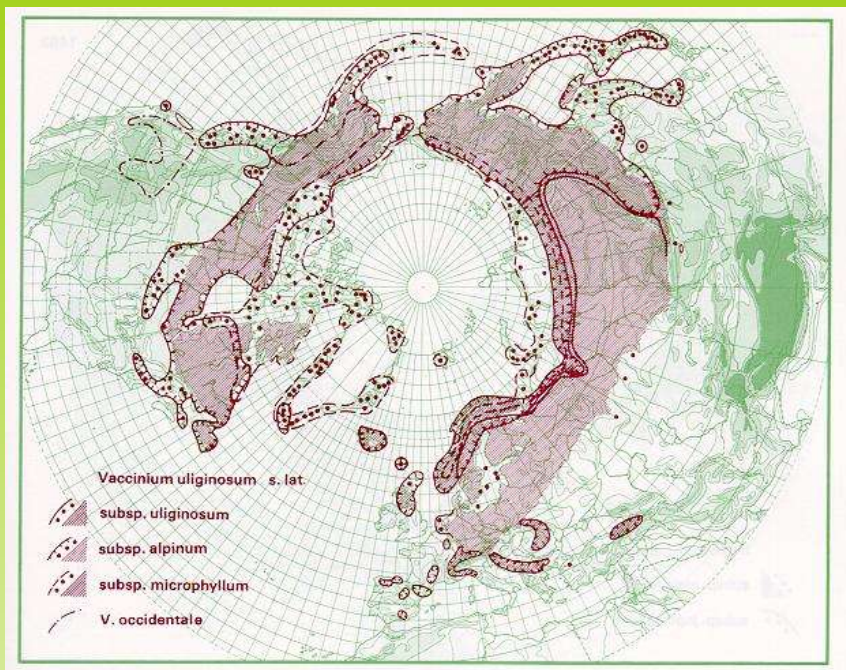

hlasek
ek.com
s palustris a4549

http://www.hlasek.com/foto/oxycoccus_palustris_a4549.jpg

Torfofyty Žďárských vrchů chybějící v okolních regionech

vlochyně (*Vaccinium uliginosum*)

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/erica/vacci/vacculiv.jpg>

http://ispb.univ-lyon1.fr/cours/botanique/photos_dicoty/dico%20Q%20a%20Z/Vaccinium%20uliginosum.jpg

Torfofity Žďárských vrchů chybějící v okolních regionech

**sedmikvítok
evropský**
(*Trientalis europaea*)

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Trientalis europaea 4978

http://www.hlasek.com/foto/trientalis_europaea_4978.jpg

Stejně jako v případě horských druhů existuje i mezi torfokyty rozsáhlá skupina druhů, jež přesahují výrazně i do okolních území mezofytika (především druhů rašelinných luk).

Rovněž jejich pozitivní kvantitativní vazba na Žďárské vrchy vznikla v některých případech do jisté míry druhotně antropickým tlakem, který je v okolních územích vůči rašelinným stanovištím silnější. Jsou to:

rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*),

ostřice obecná (*Carex nigra*),

ostřice ježatá (*Carex echinata*),

sítina nit'ovitá (*Juncus filiformis*),

sítina alpská (*Juncus alpino-articulatus*),

suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*),

violka bahenní (*Viola palustris*),

bříza pýřitá (*Betula pubescens*),

vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia*),

vrba ušatá (*Salix aurita*),

vrba pětimužná (*Salix pentandra*),

brusinka (*Vaccinium vitis-idaea*).

rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*),

©-josef hlasek
www.hlasek.com
Drosera rotundifolia 6362

http://www.hlasek.com/foto/drosera_rotundifolia_6362.jpg

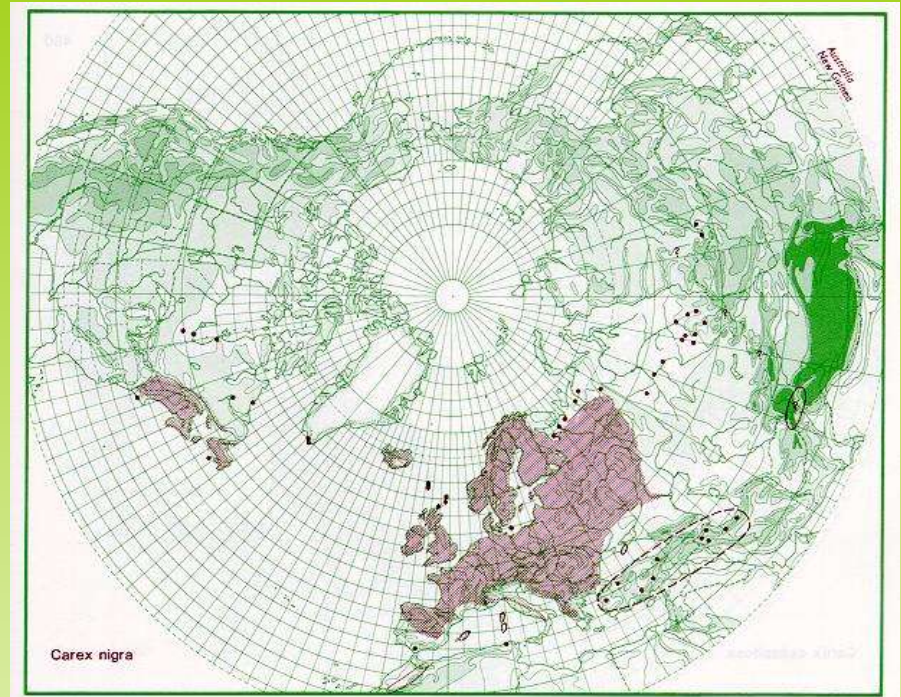
Copyright CJB 2002

http://www.ville-ge.ch/cjb/BotSyst/APG2/CRYidae_Sant/100_DRS_Dr2.jpg

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

ostřice obecná (*Carex nigra*),

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/kartor/carenigv.jpg>

<http://popgen0146uns50.unimaas.nl/~jlindsey/commanster/Plants/Grasses/SpGrasses/Carex.nigra.jpg>

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

ostřice ježatá (*Carex echinata*),

http://www.hlasek.com/foto/carex_echinata_a353.jpg

<http://popgen0146uns50.unimaas.nl/~jlindsey/commanster/Plants/Grasses/SpGrasses/Carex.echinata.jpg>

sítina nit'ovitá (*Juncus filiformis*),

Foto: Anna-Lena Anderberg

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/junca/juncu/juncfil3.jpg>

<http://edu.taivalkoski.fi/tk-koulut/lukio/kasvisto/Jouhivihvila.jpg>

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

sítina alpská (*Juncus alpino-articulatus*),

Copyright: Hörður Kristinsson 1999

<http://www.floraislands.is/HAPL/juncualp1g.jpg>

aspix

http://vnr.unipg.it/foto/pagine/spe_juncus_alpinoarticulatus_chaix.html

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*),

http://www.rz.uni-karlsruhe.de/~db50/FOTO_-_Archiv/Eriophorum%20angustifolium%20BotKA%20F31.jpg

<http://www-stud.biol.uni.lodz.pl/sknop/img/majdow/4.jpg>

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

violka bahenní
(*Viola palustris*),

Foto: Arne Anderberg

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/viola/viola/violpal1.jpg>

<http://www.nature-diary.co.uk/nn-images/0404/040425-viola--palustris.jpg>

bříza pýřitá (*Betula pubescens*),

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/betula/betul/betupub1.jpg>

http://www.toyen.uio.no/botanisk/nbf/plantefoto/Betula_pubescens_ssp_pubescens_Norman_Hagen01.jpg

vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia*),

http://www.atlas-roslin.pl/gatunki/Salix_rosmarinifolia.htm

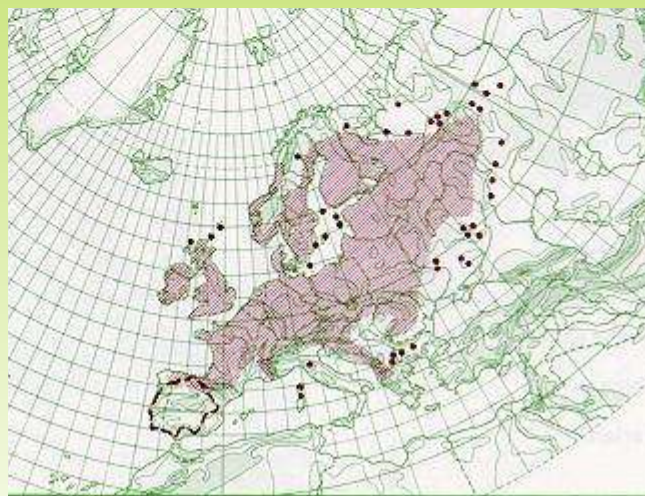
Fot. M. Romański

http://www.atlas-roslin.pl/foto/mr/salix_rosmarinifolia1.jpg

vrba ušatá (*Salix aurita*),

<http://www.ruhr-uni-bochum.de/boga/html/Salix.aurita.ho2.JPG>

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/salica/salix/saliaurv.jpg>

http://www.toyen.uio.no/botanisk/nbf/plantefoto/salix_aurita_Jan_Wesenberg03.jpg

Salix aurita
Foto: Jan Wesenberg

vrba pětimužná (*Salix pentandra*)

Foto: Arne Anderberg

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/salica/salix/salipen2.jpg>

http://herba.msu.ru/images/Salicaceae_Mirbel/Salix_L./pentandra_L./1.jpg

Hojné torfofyty Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

brusinka (*Vaccinium vitis-idaea*)

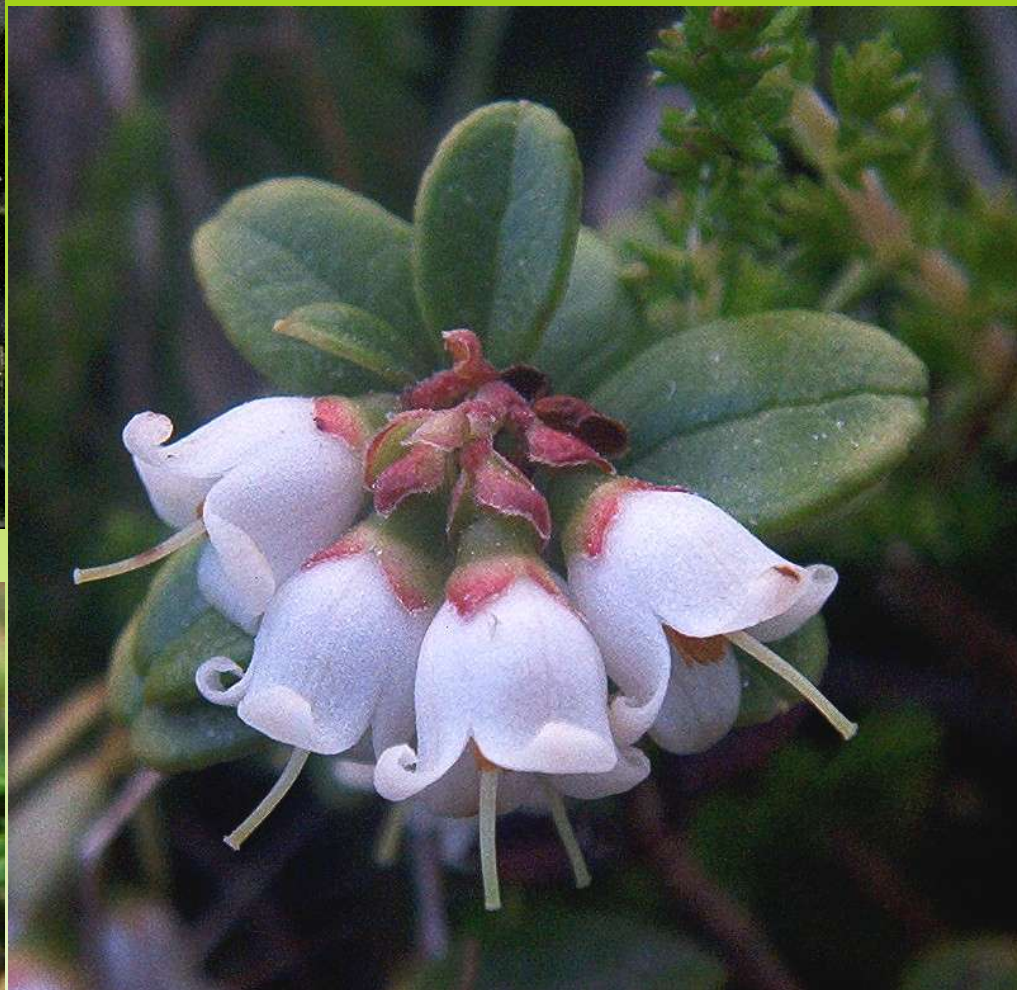
Gabriele Jesdinsky

<http://www.gartendatenbank.de/pflanzen/vaccinium/003.htm>

vaccinium-003 | Authorized use only on GartenDatenbank.de

Foto: Torbjörn Kronstedt

<http://www.cc.jyu.fi/~pamakine/koivula/kuvat/vaccinium.vitis-idaea.jpg>

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/erica/vacci/vaccvit3.jpg>

Torfofytům jsou blízké svým lokálním i celkovým rozšířením (hlavně vazbou na boreální oblast) **druhy vázané na oligotrofní vody** a jejich břehy:

Druhy břehů oligotrofních vod Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

zevar nejmenší (*Sparganium minimum* - Ranská jezírka, v minulosti snad i u ryb. Malý Černý a u Chlumu),

Ranská jezírka – zatopené lomy po těžbě rud v 19. století

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Sparganium minimum 8222

http://www.hlasek.com/foto/sparganium_minimum_8222.jpg

<http://e-zdar.wz.cz/cyklo/jezirka1.jpg>

bublinatka menší
(*Utricularia minor* - na
více místech),

<http://www.plant-identification.co.uk/skye/lentibulariaceae/utricularia-minor.htm>

rdest alpský (*Potamogeton alpinus*),
např. Milovský ryb.

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Potamogeton alpinus a310

http://extranet.kr-vysocina.cz/turista/galerie/C3%20Okruzni%20vylet%20mez/D57-22-rybnik_v.jpg

http://www.hlasek.com/foto/potamogeton_alpinus_a310.jpg

zábělník bahenní (*Comarum palustre* - hojně),

<http://www.murman.ru/flora/pictures/p200127.jpg>

ostřice zobánkatá (*Carex rostrata* - hojně),

<http://jata.vampula.net/kasvio/kuvat/pullosara1.jpg>

Druhy břehů oligotrofních vod Žďárských vrchů vzácné v okolních regionech

ostřice přiblá (*Carex diandra* - roztroušeně),

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Carex diandra a249

http://www.hlasek.com/foto/carex_diandra_a249.jpg

bazanovec

kytkokvětý

(*Naumburgia*
thyrsiflora - ryb.

Konvent, Strž, Vel.

Dářko, u Borků a
jinde),

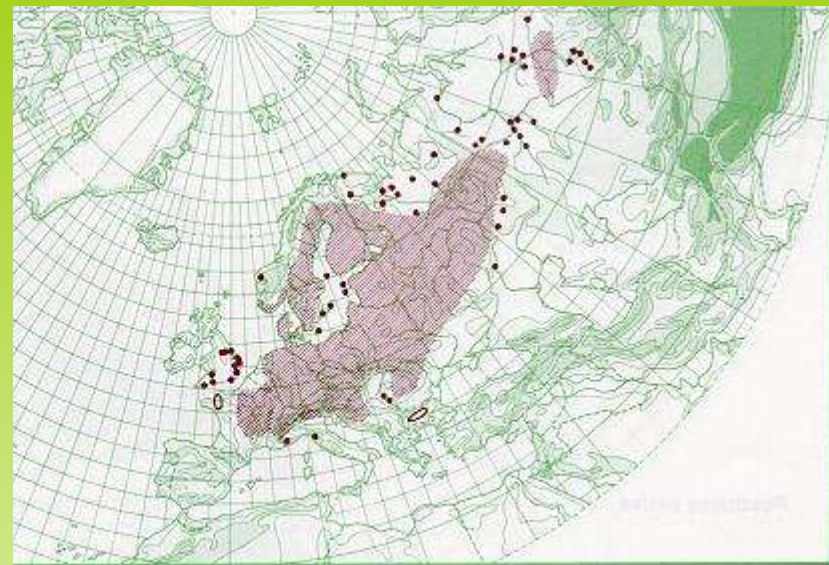
<http://rostliny.nikde.cz/foto/naumburgiaherb.jpg>

<http://rostliny.nikde.cz/foto/naumburgia2.jpg>

smldník bahenní (*Peucedanum palustre* - hojně)

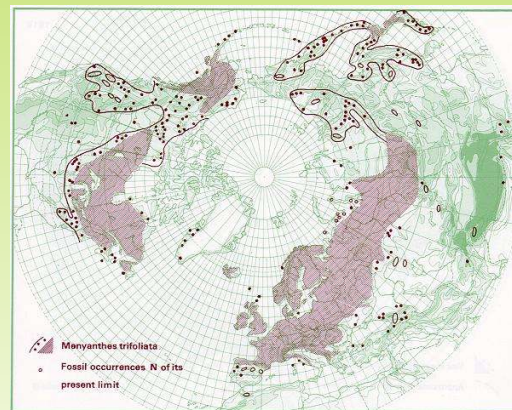
<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/apia/peuce/peucpalv.jpg>

http://www.floracyberia.net/spermatophyta/angiospermae/dicotyledoneae/apiaceae/peucedanum_palustre.jpg

vachta trojlistá (*Menyanthes trifoliata* - roztroušeně),

<http://www.aphotoflora.com/Menyanthes%20trifoliata-leaves-13-09-04.jpg>

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/menyantha/menya/menytriv.jpg>

<http://www.boga.ruhr-uni-bochum.de/html/Menyanthes.trifoliata.ho1.JPG>

rozrazil štítkovitý (*Veronica scutellata* - roztroušeně).

<http://www.plant-identification.co.uk/images/scrophulariaceae/veronica-scutellata-1.jpg>